Antal, Sándor

A magyar zsidóság jövendője

UNIVERSITY OF TORONTO
3 1761 00304171 2

DS
135
H9A6

A MAGYAR ZSIDÓSÁG JÖVENDŐJE

*

Felelet dr Ágoston Péter nagyváradi jogtanárnak

IRTA:

ANTAL SÁNDOR

ELSŐ—MÁSODIK EZER.

A SZERZŐ KIADÁSA

Nagyvárad, 1917.

Ára: 2 korona.

A MAGYAR ZSIDÓSÁG JÖVENDŐJE

*

Felelet dr Ágoston Péter nagyváradi jogtanárnak

IRTA:

ANTAL SÁNDOR

A SZERZŐ KIADÁSA

Nagyvárad, 1917.

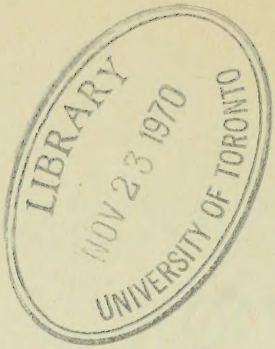

DS
135
H9A6

ANTAL SÁNDOR MŰVEI:

Mozaik. Sebő Imre kiadása. 1904.

Akik ma élnek. Budapest. 1905.

A munkás fia. Sebő Imre kiadása. 1908.

A Boldogok szigete. Strindberg-fordítás. 1911. A Népszava kiadása.

A trondhjemi herceg kiséretében. Kner Izidor kiadása. 1913.

Jörru története. Kner Izidor kiadása. 1913.

A Mester. Dick Manó kiadása. Budapest 1914.

A csudálatos szemü katona. Nagyvárad 1917.

Vannak halvaszületett gondolatok, amelyek nagyobb port vernek fel, mint a legértékesebb realitás. Hogy milyen szükséglet kielégitése kivánta most a dr Ágoston Péter könyvének megjelenését, azt nehéz megállapitani, ha nem vonjuk kétségbe az iró jóhiszemüségét. Vitatkozni lehet rajta, hogy mit akart az iró elérni, de amit valóban elért, abban sem az irónak, sem másnak nem telik öröme. A könyv nagy ellenszenvet, izgalmat és csalódást keltett, egyenetlenséget teremtett olyan időben, amikor a szolidaritás a legfőbb érték és abban a táborban, amelynek erőkifejtésére a hadviselő államnak nagy szüksége van. A váratlan helyről jött támadást most visszautasitjuk.

Nagyvárad, 1917. március havában. A. S.

SONNENFELD MŰNYOMDA, NAGYVÁRAD

Felelet Ágoston Péternek.

A legkinosabb és legkellemetlenebb meglepetés huszesztendős könyvolvasó pályámon most ért, mikor Ágoston Péternek, a nagyváradi jogakadémia tanárának „A zsidók útja“ cimü uj könyvét elolvastam.

A könyv irója.

Jogi természetü müveit nem számitva, ismerem Ágoston eddigi könyveit és egyéb irásait, továbbá ugy gondolom, hogy ismerem magát Ágoston Pétert, a gondolkozó embert is. Látom, hogyan él, kikkel van együtt, tanuja voltam annak, hogyan beszélteti az embereket és milyen ritkán és megfontoltan jelent ő maga ki valamit. Könyveiből, no meg tapasztalásból tudom, hogy érzelmei soha el nem ragadtatják, mert nincsenek is érzelmei. Irásaiból tudom, hogy apró tapasztalati tényeken és mások könyvein alapuló hite szerint önmagát tárgyilagosnak tartja és nagyjában szakértőnek érzi minden társadalmi jelenség megitélésére. Megérzik rajta, hogy vidéken él, hogy müveltebb a környezeténél, vezetője egy csomó társadalmi egyesületnek és mint ilyen, hozzászokott az apodiktikus kijelentésekhez, sőt talán a priori igazságainak föltétlen elfogadásához is.

Szeret utazni és olvasni. Arra törekszik, hogy többet lásson, ujabb dolgokat olvasson, mint más emberek. Szereti az egész apró szociális fotografiákat és ilyenek alapján a fölfedező higgadt örömével következtet megdöbbentő biztossággal általános érvényességü törvényeket olyan tudományos területeken is, amelyeken idegen és járatlan. Szerencsés keze van, könyveiben mindig van a laikus számára is

valami érdekesség, sőt pikantéria is, ha az ember rá szánja magát, hogy száraz, nehéz és fölényesen tanárkodó irásán keresztülrágja magát. Társadalmi és politikai szereplésében németes józanságu, okossága és céltudatossága dacára soha opportunus nem volt, de az is konstatálható, hogy talán a véletlen körülmények következtében a háboru alatt egyetlen itthoni ütközetben sem vett részt, vagy legalább nem volt látható a tüzvonalban.

Ez az Ágoston Péter természetszerüen centruma lett egy meglehetősen erős és tekintélyes társadalmi csoportosulásnak. Tudásával, tehetségével és helyzetének pikantériájával — radikális politikus létére tanár a váradi katholikus jogakadémián! — rá is szolgált erre az előkelő pozicióra.

Ágoston és a problémák.

Ez a marxista szociologus, a radikális politikus, minden reformtörekvések buzgó apostola igen hajlamos a problémák fölfedezésére és nagy hivatottságot érez a problémák megoldására. Eddig legalább igen szerencsés keze volt, megtudott állapitani uj kauzálitásokat, volt bátorsága arra is, hogy levonjon uj következtetéseket és rávilágositson új utakra. Igaz, hogy munkáinak tárgya, célzata mindég megengedte, hogy megmaradhasson olyan itéleteknél, olyan igazságoknál, amelyeknek speciális esetekre való érvényesitésére nem is kerülhetett a sor.

Most Ágoston Péter, mert Nagyváradon van, ahol a zsidók és nem-zsidók között az ellentétek kiélezettebbek, mint máshol, már a hadseregszállitási pörök miatt is, égetően aktuálisnak tartotta a zsidókérdés megoldását. És megirta életének leggyöngébb és legértéktelenebb könyvét.

Amit az iró nem tud.

Az Ágoston Péter eddigi könyveiben nem érződött meg, hogy mi az ő eredendő szárazságának

tulajdonképeni oka. Most a zsidókérdésről ír és könyve terhes a dogmatikus gondolkozásu ember minden hibájától, most kirivóan feltünik a fantáziának és az az intulciónak tökéletes hiánya és a defektus, hogy Ágoston, bár állandóan emlegeti az érzelmi-alapot, de tökéletesen megértés nélkül halad el mellette. Ezért nem is tud egy valóban hatalmas és az igazság erejével ható tudományos konstrukciót felépiteni.

Könyvet irt a zsidók útjáról: a zsidó élet, a zsidó pszihe és a zsidó nép történetének ismerete nélkül. Gondolkozása annyira materiális alapon nyugvó, mintha az anyagnak nem is volnának tulajdonságai. Következtetései annyira negligálják a pszihológiát, mintha ilyesmi a világon se volna.

Könyve bevezetésében felkészül Ágoston Péter arra, hogy uj munkájának kedvezőtlen fogadtatása lesz minden oldalon. Ebben téved. Ez a könyv, mint szorgalmasan összehordott glosszája a zsidóság valódi és képzelt büneinek, igen nagy örömmel fogadandó fegyvertára lesz a magyar antiszemitizmusnak és éppen az Ágoston Péter eddigi szereplésénél fogva a legnagyobb tetszéssel fog találkozni azok soraiban, akik Ágoston Pétert eddig ellenségeiknek tudták.

Ebből a szempontból engem sem mint irót, sem mint zsidó fajtáju, zsidó hitü magyar embert nem izgat az Ágoston Péter uj könyve. A gondolkozásom valóban individuális és ezért az antiszemitizmustól nem féltek Magyarországon egyetlen becsületesen dolgozó zsidót se.

Ami rám nézve bántó és kinos: az, hogy Ágoston a legmerészebb apodiktikus állitásokat kockáztatja meg, mikor a zsidó vallásról és a zsidó kulturáról beszél, holott komoly utánjárással, alapos studiummal megismerhette volna a valóságot is. Igaz, hogy ebben az esetben könyvének kiadásával jó pár esztendeig várnia kellett volna. Igy a könyvben össze van gyüjtve minden, amit többnyire csak szintén félig képzett nemzsidók irtak zsidókról, adatok és szá-

mok ugy vannak összecsoportositva, hogy a könyvnek a szine, valószinüleg az iró akarata ellenére, fekete és gyülölködő és azt a konzekvenciát vonatja le az emberrel, hogy a zsidó akkor használ a legtöbbet az államnak, a nemzet jövendőjének, ha elpusztitja önmagát és minden fajzatát és ezzel megszünteti a zsidókérdést. Tudománytalan és gyáva ez a konzekvencia, mert ha a zsidó valóban olyan hitvány, mint amilyennek Ágoston és az általa idézett tekintélyek állitják, akkor nem lehet kivánatos egy ilyen hitvány fajnak a beolvadása sem vegyes házasságok, sem pedig tömeges megkeresztelés utján. Ágoston Péter azonban megijedt attól, hogy kimondja a saját gondolatát. Nem merte kimondani, hogy pusztuljon el minden zsidó, mert fél az antiszemitizmus vádjától.

A könyv tanusága szerint fogalma sincsen Ágostonnak arról, hogy a zsidó vallás milyen fejlődésen és átalakuláson ment keresztül már Zsidóországban és hogy milyen harcok és forradalmak voltak azon a földön. Nem is sejti Ágoston, hogy milyen utat tett meg a zsidó jog, a filozófia és a költészet a szétszóródás után Egyptomban, a Földközi-tenger partján, Spanyolországban, Angliában. Az a történelmi materializmus, amelyet Ágoston a zsidó Marxtól tanult meg rosszul, olyan szük kalodába zárja az iró látókörét, hogy nem vesz tudomást semmi egyébről, csak arról, hogy a zsidók seftelnek az egész világon.

Hogy a zsidók a kultura, a haladás zászlóvivői is voltak, azt nem látja bebizonyitottnak Ágoston Péter, mert nem ismeri sem Spanyolország sem Anglia zsidóinak szereplését.

Tudományos szempontból nem a naiv végkonkluzió — hogy keresztelkedjenek ki mind a zsidók! — a könyv legnagyobb hibája, még az sem, hogy nem ismeri a zsidó multat és tökéletesen félreismeri a zsidó fajta természetét, ugy az erényeit, mint a hibáit.

Az Ágoston Péter büne a felületesség. Nem törődött azzal, hogy megismerje a ma élő zsidók gondolkozását, nem vette észre a fajtán belül a speciest, nem törődött annak tudományos megállapitásával, hogy mi történt a zsidókkal ott, ahol például másfél évszázadon át nem üldözték őket. Nem gondolt arra, hogy lehetnek olyan szigetek is, ahol a zsidók más faj tengerétől körülvéve, számra nézve egy kétmilliós tömegben evangéliumi erkölcsök szerint élnek ma is.

Bevallom, nehezen tudok tárgyilagosan foglalkozni ezzel a könyvvel. Szomoruan csudálkozom azon, hogy egy méltán elismert nevü tudós, aki a zsidókkal erősen szaturált Nagyváradon él, még pedig jobbadán zsidók között, aránytalanul kevesebbet tud rólunk, mint amennyit például Forel tud a hangyákról. Azt ugyan senki sem követelheti Ágostontól, hogy zsidó-specialista legyen, de aki könyvet ir arról, hogy mit csináljak én, meg a fiam, meg az unokám, aki determinálni akarja a sorsomat, a jövendőmet, az legalább ismerjen meg előbb.

Hosszu esztendőkön keresztül foglalkoztam az egyes országok zsidóinak kulturális szereplésével, e téren a legnagyobb tudományos tekintély ismertetett meg a Krisztus korabeli zsidó müvelődéstörténettel. Iparkodtam megismerni mindent, amit valaha zsidó származásu ember a kultura terén produkált. Ismerem a zsidót, mint üldözött páriát és ismerem, mint az ideális polgárt. Ismerem a zsidó irodalmat és a zsidó faji érzést a szivemben.

És most Ágoston Péter, ez a minden érzéstől, fantáziától és kitalálástól mentes ember akarja nekem megmagyarázni, hogy miért szorul ökölbe a kezem, miért dagadnak ki homlokomon az erek, mikor olvasom, hogyan gyilkolják le Kisenevben a zsidókat.

Nekem kell ebből tanulnom, mert az én számomra, a magyar zsidó számára készült ez a hideg, szenvtelen, megmosolyogtatóan tanári könyv. Hiszen Bangha páter régen meg van győződve arról, amit

Ágoston a könyvében bizonyitani kiván, tehát a könyv nekem akor programmot adni, belőlem akar olyan embert csinálni, aki nem jár-kél, mint eleven felekezeti kérdés, a fiamat akarja megkeresztelni, hogy ne legyen destruktiv elem, ne legyen veszélyeztetője az állam jövőjének, a nemzet életének.

Csak azt nem értem, honnan veszi Ágoston ehez a kitanitáshoz a bátorságot? Azt nem hihette, hogy nem olvassák el a könyvét, arra pedig el lehetett készülve, hogy az ő eddig szerzett tekintélye nem fogja mentesiteni a kritikától. Már pedig aki csak egy esztendeig foglalkozott tudományosan a zsidó-kérdéssel, nyomban fölfedezi, hogy Ágoston Péter kritika nélkül összeszedett egy csomó szemetet, de tudni nem tud semmit. A tudatlan tudós pedig még akkor is komikus, ha jóakaratu. És Ágostonra még ezt sem lehet ráfogni.

Idézetek és statisztika.

A testes, harmincegy ives könyv a statisztikai adatok és idézetek óriási tömegét tartalmazza. Ágoston Péter maga többnyire csak a foglalatot adja ezekhez a segitő érvekhez, amelyekkel eleve leszögezett álláspontját kivánja bizonyitani. Minden filozófiailag olvasottabb ember tudja, hogy egy-egy nagy szellem müveiben bármely álláspont igazolására ki lehet szakitani sorokat, amelyek sokszor arculcsapások az idézett nagyság világnézetével szemben. De ez a mi szempontunkból egyáltalán nem fontos. Akár, ha Ágoston Péternek jobban esik, elfogadom, hogy az idézett tekintélyek, Heine és Kant is meggyőződésük gerinceként vallották azt, amit belőlük Ágoston idéz. Igazságként akceptálom a furcsaságként közölt hetvenegy zsidó bünök lisztáját s a zsidó bünösökre vonatkozó statisztikát, amelyek a könyvet ügyészi vádbeszéddé teszik, amelyek involválják azt a végkonkluziót, hogy az iró meggyőződése, eleven és holt

tudósok szakvéleménye, nagy szellemek tanuságtétele alapján a vádlott megérdemelte a halált.

Tudományos volna ez a megállapitás, ha a vádlott nem élne. A zsidóság azonban él. Akár 20 millió egyénből áll, ahogy én gondolom, akár 12 millióból, ahogy az Ágoston Péter statisztikája állitja, akár még kevesebből, mint ahogy a könyv irója gondolja. Csak másodsorban van tehát szüksége a tudósnak arra, hogy régi, esetleg elfogult embereknek itéletét tegye magáévá, hiszen közvetlen közelből tanulmányozható az objektum. Nemcsak észrevehetők, hanem érezhetők a tárgy egyes tulajdonságai.

Ágoston Péter azonban kényelmesebbnek tartotta Werner Sombart tanulmányozását, továbbá az antiszemita irók adatgyüjteményeinek csoportositását idézetek és statisztika dolgában, mint az eleven zsidóság tanulmányozását.

Mikor Ágoston a Tóráról beszél, vagy a Sulchan Aruch traktusait idézi, eszembe jut a pincér, aki meghallotta a „muszjé“ szót és el akarja hitetni, hogy tud franciául. A külsőségek alapján nem-zsidó zsidónak nevezi ki a borotváltképü zsidót, aki belépett a szabadkőmüves-páholyba és zsidó-zsidónak nevezi a kaftános embert, a ruhája miatt, meg azért, hogy a füle mellett hosszu hajtincset lát. El sem tudja képzelni, hogy a kaftánosok között nagymüveltségü emberek, tudósok és filozófusok is vannak, hogy a kaftán meg a tincs csak egyenruha. Ezért a magam szerény véleménye szerint, tekintet nélkül a könyv tendenciájára, tudományos szempontból a könyv értéktelen, mert az iró nem ismeri a tárgyát.

A könyv hatása.

Ha nem Ágoston Péter irta volna a könyvet, akkor be is fejeztük volna a mondanivalónkat: Született a háboruban a zsidóság ellen időtlen-idők óta hangoztatott indokolt és indokolatlan vádakból egy kompendium, amely a kérdést egy lépéssel sem viszi

tovább. Ha egy hecckáplán, vagy valamelyik klerikális lap szerkesztője irja a könyvet, tisztában vagyok a célzattal. A káplán plébános akar lenni, a szerkesztő érdemeket akar szerezni.

Azonban Ágoston Péter, a szociologus, a radikális magyar polgárság egyik vezetőalakja és a könyvet nem az antiszemitizmus fegyveréül szánta, hanem elsősorban a zsidók számára akarta megmutatni a jövendő helyes utját. Nem kételkedem az Ágoston jóhiszemüségében és abban sem, hogy a legmagasabb emberi szempontból a jót akarja.

Éppen ezért ujból le kell szögeznem azt a valóságot, hogy Ágoston Péternek semminemü pszhiologiai érzéke sincs. Azt még kevésbé tudja elképzelni, hogy egy tekintélyes ember feltünő cselekménye, helyzeti dinamikájánál fogva hogyan fog hatni a mi társadalmunkban. Azt azonban Ágoston Péter jól tudja, hogy éppen a könyvben felsorolt zsidó tulajdonságok következtében nem fognak a zsidók egyszerüen szót fogadni neki. Azt is tudja, hogy a nemzsidók is olvasni fogják a könyvet és valószinüleg sejti, hogy az utóbbiakban minő érzelmeket fog kelteni a könyv, amelynek végkonkluzióját egy jámbor óhajtásban megtagadása az evolucionak. Ebből viszont világosan következik, hogy Ágoston Pétert uj könyve alapján sem tudósnak, sem szociologusnak nem tarthatom.

A nem-zsidókra való hatását hamarosan megfogjuk látni. Maga Ágoston is tapasztalni fogja, hogy könyvével az általa becsületesen kivánt hatást nem érte el, az eredmény éppen az ellenkezője lesz annak, mint amelyet ő várt.

A zsidóság szempontjából viszont egy csunya, korai gyászjelentés ez a könyv, a melyben a halálra szántnak némely cselekményei, a megértés és megismerés minden kisérlete nélkül, a részvét kegyelete nélkül, minden árja igaz megvetését kiérdemlő bünök sorozataként van feltüntetve. Ezt a gyászjelentést,

amely azt kivánja, hogy a keresztviz vetkőztessen ki énemből és aki ma semita vagyok, legyek holnapra árja, nem fogadja el a zsidóság. A borotvált képü, müvelt zsidó nem fogadja el tudománytalansága és felületessége miatt, a valláshoz is ragaszkodó konzervativ zsidó pedig az ellenség fegyverét látja benne és fölháborodással fordul el tőle.

A magyar polgári radikalizmusnak temérdeket ártott könyvével Ágoston Péter, mert csak elriasztotta hangos tájékozatlanságával ebből a táborból azokat, akik nem voltak a hatalom föltétlen támogatói, akik ugy érezték, hogy a kétévezredes elnyomatás teremtette bünökön kivül nagy lelki értékeket, kincseket is örököltek őseiktől és kötelességük ezeket az értékes tulajdonságokat a köz javára kifejleszteni. Senki sem gondol arra, hogy a vak beszél szinekről ebben a könyvben, mikor Ágoston megtagadta a zsidó gondolkozástól az érzelmi alapot. Mert a tömeg nem tud disztingválni. A radikális zsidó csak azt látja, hogy ennek a világnézetnek nagyváradi pápája fellépett a zsidók ellen. Ebből megállapitható, hogy Ágoston nem radikális poétikus

Tudom, hogy Ágoston Péter engem borotvált ábrázatom dacára a zsidó-zsidók közé soroz, ha elolvassa ezt az irást. Én azonban ennek dacára erős magyarnak érzem magamat, aki nem csak jól beszél magyarul, hanem minden idegszálával, szivének minden csepp vérével egybe van forrva a magyarsággal. De akárhogy csudálkozik rajtam Ágoston Péter, jól eső érzéssel gondolok arra, hogy az üldözöttek, a sokat szenvedettek fajtájából származom és még a váradi püspökségért sem adnám cserébe zsidó hitemet. Engem az Ágoston Péter könyve nem zavar meg, programmomon egy rossz könyv nem változtathat. De Ágoston Pétert, aki nem tudós, aki nem szociológus, aki nem radikális politikus, nem fogom vezéremül vallani. Gyanuval fogadok minden irást, ami az ő kezéből kerül ki és nagyon fogok rá ügyelni, hogy a kutak, amelyekből a gyanutlanok isznak, meg ne mérgeztessenek.

A magyar zsidó a háboruban.

Az itthoni hősök, akik biztos kávéházi vagy más fedezékben élték végig eddig a háborut, igen szigoruak a zsidókkal szemben. A hadvezérek, a fronton harcoló tisztek, altisztek és közkatonák viszont a legnagyobb elismeréssel nyilatkoznak arról, ahogyan a magyar zsidó katona magát a fronton viselte. A vélemények tehát nagyon eltérők.

A magam részéről azonban inkább fogadom el szakértőnek József főherceget, vagy a fronton harcoló öreg népfölkelőt, mint az itthoni Ágoston Pétert.

Éppen ezért megnyugtatom Ágoston Pétert, ne is féltsen bennünket attól a háboruutáni antiszemitizmustól, amelyhez ő már előre olyan kitünő érveket szolgáltatott könyvében. Nem csináltunk statisztikát róla, hogy alig van ebben az országban olyan zsidó család, amelynek nincsen hősi halottja, vagy olyan tagja, aki nem élte volna végig a harctér borzalmait. Nem csináltunk erről statisztikát, mert a háboru után nem kivánunk vitázni az antiszemitizmus históriacsinálóival és magyarázóival, mert azok, akik itthon résztvettek a háborus munkában, vagy a harctéren a vérüket ontották a hazáért, statisztika nélkül is emlékeznek a zsidó bajtársakra.

Reméljük, hogy azoknak, akik hazaérkeznek a harctérről, jelentősebb szerepük lesz ez ország ügyeinek intézésében, mint amilyen volt a háboru előtt. Bármennyire szeresse is Ágoston Péter a zsidókat, semmi oka sincsen rá, hogy a hazatérőktől féltse őket. Akik majd hazajönnek, nem az Ágoston könyvéből tanulják meg, hogyan kell érezniök a zsidók-

kal szemben, megtanitotta őket előbb erre a lövészárokban a zsidókkal kötött vérszerződés.

Csak a szűk látókörü szociologusok, nem pedig a harctéri magyarok veszik zokon, hogy a zsidók között sok a gyöngébb testalkatu, irodai munkához jobban értő férfi. Az ilyen szociologust nem vállalja tanitómesteréül a harctérről visszaérkező magyar ember. A szenvedések és gyötrelmek évei alatt ezek az emberek átéltek egy gazdag emberöltőt, többet tudnak, mint amit mások könyvekből megtanultak. Nem fognak indulni sekélyes jelszavak után és ha tanitómester hiányát érzik, majd választanak maguknak tanitót, de sem antiszemitizmust, sem más elveket nem hagynak majd diktálni maguknak.

Nincs senki, aki tagadja, hogy a zsidók követtek el hitványságokat itthon a háboru alatt. És nincs senki a zsidók között, aki meg nem vetné ezeket a gonosztevőket, vagy meg akarná őket kimélni a legszigorubb büntetéstől. Azonban az is kétségtelen, hogy a bünnek nincsen felekezete, faja. Ha tekintetbe veszszük, hogy Magyarországon a kereskedelem mennyi zsidót és mennyi nem zsidót foglalkoztat, hozzászámitva azokat, akik a háboru alatt elérhető nagy haszon miatt lettek hirtelen kereskedőkké: azok között, akik perfid önzésből bünt követtek el a hadviselő állam ellen, aránylagos kisebbségben lesznek a zsidók.

Sem a parasztot, sem a városi polgárt nem kell attól félteni, hogy antiszemita lesz.

A többit pedig bizzák a szociologusok arra a magyar zsidóra, aki nemességet szerzett a harctéren.

Ha Ágoston Péter nem is tud róla, a magyar zsidó végre emancipálta magát ebben a világháboruban. Aki eddig nem tudta, hogy neki éppen annyi őse van, mint Szemere Miklósnak, aki eddig gyáva és opportunus volt, most egyszerre egyenrangu lett az ipszilonosokkal. Mert a vérét ontotta a hazáért Iwangorod falaitól Doberdó fensíkjáig, mert megmu-

tatta, hogy lélekjelenlét, bátorság és halálmegvetés dolgában nem áll senki mögött, mert megmutatta, hogy tud áldozni és meghalni ezért a földért.

A hazatérő zsidónak nincsen szüksége nemesi cimerre, prédikátumra, nem lesz szüksége arra, hogy pergamenes dokumentum tegyen tanubizonyságot a mellett, hogy ő igaz magyar. Meggyógyult, egészséges lett a tüzben a teste meg a lelke, tudja, hogy mit adott ezért a földért, tudja, hogy kincseket hozott magával keletről és ezeket a kincseket most már mindet oda fogja adni. A magyar zsidó most már szembe fog nézni bárkivel és mer majd itélőszéket tartani önmaga fölött is.

Ráeszmél arra, hogy vannak értékes és hitvány tulajdonságai, az öröklött kincsek mellett az üldöztetés hosszu századai alatt szerzett sulyos defektusai. Le fogja rázni magáról a hitványságokat és méltósággal bevonul a nemzetbe, mint olyan, aki a legnehezebb munkát a legkönnyebben el tudja végezni.

Nem lesz arra szükség, hogy a sebeit mutogassa, ha érvényt akar szerezni magyar mivoltának. Tele van az ország a tanuk százezreivel, a lövészárokbeli testvérekkel és ott domborodnak a sirok a lengyel rónán és az olasz határon.

A magyar zsidó egyenesen fog állani ezen a földön, mert tanuságot tett róla, hogy hozzá tartozik. Igaz, hogy mikor haza jön, meg kell küzdenie itthon is egy ravasz, komitácsi módra harcoló ellenséggel.

Ágoston Péter hirdeti, hogy lesz nagy klerikalizmus és az itthoni megbúvók odaállanak a diadalkapu mögé és halkan egy uj nótát énekelnek a régi hep-hep helyett: Szép a vitézségi érmed megsebesültél, meghaltál, de a zsidó hadseregszállitók csaltak! Az égig érhet a dicsőséged, hős lehettél, mint Juda oroszlánja, de a fajtádbeliek csaltak itthon!

A harcból hazatérő magyar zsidók öntudata sokkal szilárdabb, bátorsága sokkal edzettebb, semhogy a lesből manőverező komitácsiktól megijednének.

A lövészárokban kötött vérszerződéssel egybeforrott magyarság teszi a kezét az uszitók torkára. A nemzet nagy reneszánsza diadalmas fejlődésében lerázza magáról és eltapossa az élősdieket. Ne féltse tehát Ágoston Péter sem a magyar állam jövendőjét a zsidóktól, sem pedig a zsidókat a „jogosult“ antiszemitizmustól.

A zsidó, mint polgár.

„Az, hogy valamelyik nép megmaradt az idegenek közt, kétségtelenül nem egyedül a megmaradó nép érdeme, hanem büne lehet a fentartó népnek, büne az uralkodóknak, de büne lehet a termelési viszonyoknak is.“

„A dolgozó, fáradó nemzsidó és a spekuláló zsidó egymásközti harca a nemzsidót mindig kegyetlennek kellett hogy feltüntesse, a zsidót pedig csalónak“. Két kis idézet ez Ágoston Péter könyvének abból a fejezetéből, mely a zsidók és a kereskedelem viszonyát tárgyalja.

Nincsen szükség valami éles észre, valami tuleleven kitaláló képességre, hogy az olyan gondolkozó ember, aki nem tudja, hogy ezeket a sarkigazságokat ki pötyögtette el, megállapithassa az iróról a következőket:

Az iró bünnek, sajnálatosnak tartja azt, hogy a zsidóság fenmaradt és különös ellenszenvvel viseltetik a spekuláló zsidóval szemben, akit irigyel, mert ő, a nemzsidó iró is próbált spekulálni, de ez neki nem sikerült. Az ügyesebben spekuláló zsidó pedig csalónak tekintetik.

Olyan ember viszont, aki elolvasta Ágoston Péter könyvének többi koraszülött aranymondásait hamarosan konstatálja, hogy ez az iró, a levitézlett itthoni urnak a kereskedelemmel, az itteni gazdag zsidókkal szemben érzett ellenszenvéről tesz hitvallást. *A tudománynak nincsen ehez semmi köze, a gondolatnak szülője az iró benevelt, tudatalatti antiszemi-*

tizmusa, amely most kedvező körülmények hatása alatt kipattant és a tudomány álarca alatt szaval.

*

Azért seft az Ágoston Péter szemében a kereskedelem, mert a tudós nem gondolt arra, hogy vannak népek Európában, amelyek nem a zsidóktól tanulták a kereskedelmet. Vannak országok, amelyekben a kereskedő éppen olyan előkelő ur, mint a földbirtokos. A tudósnak érdeklődnie kellett volna az iránt, hogy milyen szerepük van a zsidóknak olyan országban, ahol a kereskedelem uri foglalkazás.

Emlékszem rá, hogy Ágoston Péter öt esztendő előtt járt Svédországban, de mert akkor nem volt háboru, nem volt oly égető probléma a zsidó kérdés, tehát nem is érdeklődött a svéd zsidó iránt.

Pedig ha valaki tudni akarja, hogy egy demokrata államban, ahol a legtöbb alkalom kinálkozik a polgári erények kifejtésére, hogyan viseli magát a zsidó, akkor ismernie kell a svéd zsidót is. Legkivált annak, aki tudós és könyvet ir a zsidókról.

Én, aki nem vagyok tudós, csak látószemü, elfogulatlan ember, öt esztendős tapasztalat-gyüjtésem hatása alatt, ténybeli adatok alapján megállapithatom, hogy a svéd zsidó, mint városi polgár, a mi fogalmaink szerint megközeliti az ideált. És egy protestáns országban, ahol az államvallás papjának joga van bármikor belépnie akármelyik hive lakásába, és mindenkit korra és nemre tekintet nélkül kikérdeznie a bibliából és bárkitől megtagadni a hivatalos erkölcsi bizonyitványt, — ebben az országban a zsidónak akkora tekintélye van, hogy a svéd falusi parasztboltos néha *zsidósitja* is a nevét, mert ezzel mint kereskedő, megbizhatóbbnak véli magát feltüntetni.

Ebben az országban, ahol mindenki kereskedő, mert még az uralkodóház tagjai is érdekeltek az egyes kereskedelmi részvénytársaságokban, a zsidó mindössze százötven esztendő óta van otthon. Tehát

nem szerzett érdemeket sem XII. Károly, sem Gusztáv Adolf idejében a svéd haza védelmében. Mikor 165 év előtt az első zsidó, egy aranyműves, megállott az országház előtti téren, a svéd nép ugy körülvette, úgy megcsudálta, mintha egy magyar város főterén állana meg egy siux indián teljes hadi fegyverzetben.

És most ott diszlik a svéd-zsidó költőnek, *Levertin* Oszkárnak a szobra a stockholmi nemzeti muzeumban.

A göteborgi egyetem tanácsa diszdoktorrá avat egy kis pupos zsidó kereskedőt, *Fürstenberg* Pontust, a modern svéd festőművészet mecénását, aki végrendeletében szülővárosának hagyta tizmilliókat érő muzeumát, a jelenlegi Fürstenberg-Gallerit.

Egész Svédországnak nincsen félannyi zsidó lakosa, mint Nagyváradnak, ennek dacára a világirodalomnak alig van olyan zsidó költője vagy irója, akinek zsidótárgyu müvei nem jelentek volna meg több kiadásban svéd nyelven. A dán *Natansen* Henry drámairónak *A kőfalak mögött* cimü zsidótárgyu drámáját harmincszor egymásután adták a stockholmi nemzeti szinházban. A darabról, amely a zsidó családi élet glorifikációja és a péntek este nemes hangulatát viszi a szinpadra, a *Socialdemokraten*-ben *Brantingnak*, Európa első szocialista politikusának a felesége, maga is neves svéd irónő, a következő sorokat irta kritikája végén: „Holnap elviszem a lányomat is a szinházba, hogy beleplántáljam a lelkébe annak a népnek a tiszteletét, amelynek ilyen csudálatraméltó tiszták az erkölcsei."

Igy vélekednek Svédországban a zsidókról, annak dacára, hogy havonta ezrével érkeznek Oroszországból Stockholmba a menekülő szegény orosz zsidók. Ennek rövid magyarázata az, hogy Stockholm és egész Svédország a demokrácia és becsület hazája, az egyetemes kultura otthona, ahol a város a polgáré. A sajtó pedig félig-meddig zsidó kézen van, az esztétika és irodalomtörténet tanszékeiben zsidók ülnek, de ezt

csak én vettem észre, az idegen érdeklődő, mert a svédek senkinek a hitvallása iránt nem érdeklődnek.

Ebben a kereskedő-országban, ahol a párbajt, a megfizetett sajtót, a jövedelemeltitkolást nem ismerik, a zsidó a legjobban megbecsült polgár. És hogy erre a megbecsülésre rá is szolgál, erre nézve leszögezem a következő tényeket, amelyek öt esztendő alatt előttem történtek.

Friedländer gyárigazgató megvásárolja és Stockholm városának adományozza a *Morgonbad* nevü bronzszobrot, amely jelenleg a Képzőmüvészeti Akadémia előtti téren áll.

Fraenkel bankigazgató félmillió koronát ad az uj stockholmi városháza épitési költségeihez. Végrendeletében egy millió koronát hagyományoz egy uj felsőkereskedelmi iskola létesitésére.

Henschel bankigazgató egymillió koronát hagyományoz végrendeletében, hogy az uj stockholmi egyetem felépittessék és ugyanennyit, vagyonának másik felét az özvegyének hagyja. Özvegye azzal a kijelentéssel, hogy van annyi magánvagyona, amelyből életének még hátralevő esztendeiben megélhet, a *másik milliót is odaadja az uj egyetem fölépitésére.* Az egyetem föl is épült azon a telken, amelyet *Hierta* volt egyetemi tanár (nem zsidó) lányai ajándékoztak erre a célra Stockholm városának.

Bonnier Károly Ottó könyvkiadó-vállalatának hetvenötéves jubileuma alkalmával százezer koronát oszt szét munkásai között, százezer koronát ad a nyomdászok nyugdijegyletének, százezer koronás alapitványt tesz a stockholmi egyetem javára, az irodalmi tanszék professzorának jobb honorálására. Végül százezer koronával növelte azt az alapot, amelynek kamataiból azelőtt is évi tizenkétezer koronát osztott ki a legnagyobb svéd irókból álló zsüri a tehetséges, de nem nagyon termékeny irók között.

Ugyanez a kiadó *Strindberg* Ágostontól, az iró jubileuma alkalmával a mi pénzünk szerint három-

százezer koronáért vásárolta meg a Strindberg müveinek kiadási jogát. (Rá kell mutatnom, hogy *nemzeti ajándékból* kapott Jókai Mór százezer forintot, holott mi magyarok számunk szerint kétszerannyian vagyunk, mint a svédek.)

Bonnier Éva festőmüvésznő végrendeletében egész vagyonát Stockholm város szépitésére hagyományozta. E hagyaték kamataiból emelték a Berzéliuspark gránit kapuját, ebből készült az östermalmi nagy iskola hatalmas freskója és az uj városháza házasságkötési termének müvészi disze.

Ebben az abszolut protestáns országban, ahol mindenki kereskedő és a fővárosban a szegény orosz zsidó menekültek ezrei egy külön városrészben laknak, a zsidók papjának akkora tekintélye van, hogy lutheránus püspökök állandó vendégei a zsinagógának, mikor a pap prédikál. Sőt megtörténhetett, hogy ez a zsidó pap kilenc hosszu esztendőn át tartott a héber müvelődéstörténetről előadásokat a király és az ország nagyjai előtt a királyi palotában.

Ez lett a zsidóból abban az országban, ahol évszázadokkal előbb tudtak seftelni, semmint eleven zsidót láttak, ahol a zsidót, ha konkurens lett is, nem üldözték. A zsinagógába is járó, nevét meg nem svédesitő, ki nem keresztelkedő, az elnyomás országából menekülő testvéreit nem szégyenlő zsidó — tehát Ágoston Péter szerint a zsidó-zsidó — emelkedett fel a polgári erkölcs ez előkelő fokára, a fentartó nép ily jelentős megbecsülésére.

Antiszemitizmus nélkül megmaradt itt a zsidóság zsidónak, szegény hittestvérei olyan gyámolitójának, hogy öt esztendő alatt nem volt alkalmam látni egyetlen zsidó koldust. *Ennek dacára sem a svéd kereskedelemben, sem a svéd irodalomban, sem a zsurnalisztikában nem akadtak Ágoston Péterek, akik féltették volna a svéd keresztény kulturát a destruktiv zsidó szellemtől.* Az is meg történt, hogy a modern svéd festészet diadaláért meginditott forradalmat is

egy zsidó vezette, a tragikus sorsu *Josephson*, még se nevezték Liljefors, Larsson, Zorn pikturáját még az ellenfelek se zsidó-művészetnek.

És honnan származnak ezek az előkelő zsidók? Litvániából, Lengyelországból, Nagyoroszországból és kisrészben Németországból. Olyanok voltak, akikre Ágoston Péter a következő idézetet citálja egy ujságból:

„Ijesztő modoru és csufságu férfiui ábrázatok huzódtak ide be. Örmények, lengyelzsidók, románzsidók, pogromok előrevetett véres árnyéka elől földönfutóvá lett nemzedék igyekszik menteni magának a menthetőt. Sok izzó üldöztetésben élesre köszörült elmésségük tulcsap hajótörésen, talpraáll és felülkerekedik. De arcuk, testük, orruk, ajkuk, kezük és lábuk elvesztették emberi nemességüket, a kapzsiság, az alattomosság s a szenny hordozóivá lettek. Az elnyomott ember az emberiség salakja."

Ez a salak izzott egy pár nemzedéken keresztül és lett belőle a svéd zsidó. Azért lehetett belőle, mert öt svéd generáció Ágoston Péterei nem követelték tőle, hogy egyszerre vikinggé legyen, nem féltették tőle Birger Jarl nemzetét, hanem elfogadták az üldözött jobbját a közös munkára. Nem a belátásos elmélet dolgozott, hanem a fejlődés.

Kétségtelen, hogy a magyar zsidó és a svéd zsidó között nagy a különbség, mégis sokkal kisebb, mint a magyar polgári erkölcs, meg a svéd polgári erkölcs között.

Szeméremérzetem tiltja, hogy a magyar zsidók kultúrmunkáját a nevek és adatok felsorolásával bizonyitgassam. Hogy felsoroljam a magyar zsidó pénzén létesült népjóléti, emberbaráti intézményeket. De meg azt sem hiszem, hogy legyen müvelt, gondolkozó ember Magyarországon, aki nem ismerné el, hogy a polgárjogot nyert magyar zsidó 1867 óta a pénz és árukereskedelem, az ipar, a tudomány, az irodalom és müvészet terén nem tette a lehető leg-

nagyobb szolgálatot a magyar kulturának és nem járult igen nagy mértékben ahoz, hogy külföldön, kultnrnépnek kezdenek bennünket tartani. Tudomásul kell venni, hogy *Kossuth* Lajos, *Jókai* Mór és *Petőfi* Sándor voltak a magyar kultura első követei, viszont az utolsó évtizedben jórészt *Kiss* József, *Kőnig* Gyula, *Molnár* Ferenc, *Lengyel* Menyhért és *Kálmán* Imre müveiből szerzett tudomást a világ arról, hogy mi magyarok is vagyunk. Hálás örömmel szögezem le azt is, hogy életakarásunk, energiánk és jövendőnk iránt külföld szemében a bizalmat a háboruban a magyar népfelkelő csudálatos szereplése váltotta ki.

Nem vagyok tudós, csak gondolkozó, a jóért lelkesedő, a magyarság halhatatlanságába föltétlenül bizó ember, aki hiszi, hogy *ha elkövetkezik a magyar demokrácia, ha nem jutnak vezető szerephez az Ágoston-féle tudósok, a magyar-zsidó is eljut arra az erkölcsi magaslatra, amelyen a svéd-zsidó jelenleg van.*

*

A szociáldemokrata Ágoston Péter azzal vádolja a zsidót, hogy arisztokrata. És a szegény nyomorultak hivatásos védője azt követeli tőlem, hogy ne legyek szolidáris üldözött, sanyargatott testvéremmel. Ne segitsek rajta, ne próbáljam őt emberré, öntudatos, hasznos munkássá tenni, hanem tagadjak meg minden közösséget vele. Ágoston legalább a következőleg fejti meg a történelem útmutatását:

„Miután a zsidóság könnyebb érvényesülésének egyik nem utolsó jelentőségü oka az hogy a nemzsidó zsidó is folyton támogatja a zsidó-zsidót, tehát a zsidóságnak először nyiltan is szét kellene szakadnia és a nemzsidó zsidónak minden összeköttetést meg kellene szakitania a zsidó-zsidókkal, akikkel sem gondolkozásuk, sem erkölcseik, sem érzésvilágnk már nem azonos. Mert csak valami érthetetlen álszemérem artja meg a zsidó-zsidókkal egy közösségben a Bródy

Sándorokat, Molnár Ferenceket, Chorin Ferenceket, Vázsonyi Vilmosokat, Vadász Lipótokat, Vészi Józsefeket, stb".

Óh igen, van ebben valami érthetetlen a tudós Ágoston Péter számára. De megmagyarázom neki.

Ha Ágoston Péter, akinek az ősei szintén nem a vereckei szoroson keresztül jöttek be ebbe a hazába, az államfentartás szempontjából kifogástalan magyarnak érzi magát, eszméljen rá, hogy nem csak a felsorolt szellemi nagyságok, hanem e sorok írója is, meg vele együtt sok százezer zsidók, szintén e haza makulátlan magyar érzésü gyermekeinek érezzük magunkat Sőt engedjen meg nekem Ágoston Péter, ha azt állitom, hogy nekem az én magyarságom még drágább, még értékesebb, még féltettebb kincsem, mint az övé.

Beismerem, hogy tudománytalanul, de a következő becsületesen átérzett érvekkel bizonyitom be ezt az állitást :

Ágoston Péternek, aki tudomásom szerint sváb vagy szász származásu, nem kellett nemzedékeken át, keserves üldöztetések és szenvedések árán áthasonulnia magyarrá. Az ő elődei kényelmes békességben cseréltek nációt, nem hordoztak sárga foltot, lakhattak városokban. üzhettek minden foglalkozást, és mindjárt elfogadott magyarok voltak, mihelyt tudtak magyarul beszélni. Nekem azonban sokkal drágább az én magyarságom. Jelenti kétezredéves szenvedés elnyomatás, hontalanság után a szabadságot, a hazát, a jövendőt. *Jelenti, hogy ujra emberré lettem kétezer éves rabszolgaság után, ezért nincsen határa annak a hálának, szeretetnek és ragaszkodásnak, a mit én Magyarország, a magyar nép iránt érzek, és érzünk mi, magyar-zsidók valamennyien.*

És most, hogy ujra szabadok vagyunk, ujra emberek vagyunk, most dobjuk el azt az ereklyét, melyet a kétezer év előtti régi szabadság idejéből annyi teméntelen időn át megtartottunk ? *Most dobjuk el a*

mi zsidó vallásunkat, amelyből az inkvizitorok autodaféi sem tudtak megfosztani bennünket?

Óh nem, Ágoston Péter. Régi szabadságunknak ezt a szent örökségét nem dobjuk el most, mikor ujra szabadok vagyunk. De eldobjuk és el fogjuk dobni azokat a hitvány tulajdonságokat, azokat a bünöket, amelyek kétévezredes szolgaságunk alatt plántálódtak belénk.

Az idegen, szenvedő zsidóban magunkat látjuk, hosszu Kálváriánk egyik stációján. Segitünk rajta, ahogy csak tudunk, mert az ő könnyes, gyáván révedező szeme megkinzott apáink sorsáról beszél.

Azt azonban vegye tudomásul és tanulja most meg tőlem Ágoston Péter, hogy hozzám, a magyar zsidóhoz, az én szivemhez százszor közelebb áll a magyar földért hősi halált halt népfölkelő árvája, mint a Bukovinából idemenekült zsidó.

*

Pikáns az Ágoston Péter friss sovinizmusa, azt elismerem. Fejlődésképes, jövője is van. De nincsen benne sem méltóság, sem erő. Az meg egyenesen komikus, hogy Ágoston Péter vádol engem, a magyar-zsidót nemzetköziséggel. Nem tesz semmit: *Gut gebrüllt, junger Löwe!* Értem én azt, hogy az uj elvek éppen olyan zabolátlanok, mint maga az ifjuság.

A hitehagyottak s a magyarság

Az antiszemitizmus jogosult és indokolt. Ez az állitás az Ágoston Péter könyvének vezérmotivuma, az aláfestés már egy komplikáltabb mondat: Én nem tehetek róla, hogy antiszemita vagyok, tehát, ha már egy ilyen szellemi és erkölcsi kiválóság antiszemita, akkor csak természetes, hogy minden keresztény ember gyülöli a zsidókat. — A végeredmény ez: A mi antiszemitizmusunk akkor szünik meg, ha maga a zsidóság is megszünik, tehát tisztelettel kérem előfizetőimet, akiknek a pénzéből könyvemet kinyomattam, hogy a jobb jövő érdekében, de meg az én tudományos tekintélyemnek tartozó tiszteletből is: *rugják el maguktól a zsidó vallást!*

A főakkordját ennek a vezérmotivumnak megüti mindjárt a könyv elején, mikor a mindenekfelett abszolut magasságban álló tudós, ócska könyvek lapjaiból és ujságpapirosból fabrikált mikroszkopon keresztül vizsgálva a zsidó agyvelő sejtjeit, felsőséges nemtörődömséggel állapitja meg:

„. . . lehetetlen, hogy a sok nevetséges vádon végig tekintve, ne jusson eszünkbe, hogy az emberek mégis csak gondolkoznak. *Kell tehát, hogy valami széles alapja is legyen az antiszemitizmusnak, amiről nem adnak mindig számot az egyes vádak.*"

Ágoston tehát főhivatásának tekinti e széles alap elméleti megkonstruálását. Ha az iró rendelkeznék a szükséges tárgyi ismeretekkel, továbbá, ha nem hirdette volna egész eddigi életével és müködésével, hogy szociáldemokrata hitvallásu radikális politikus, aki csak azért maradt a római anyaszentegyház ke-

belében, mert különben nem lehetne tanár a váradi jogakadémián, akkor tudományos szempontból lehetne komolyan foglalkozni ezzel a könyvvel. Akkor a komoly tudósok feladata volna a birálat.

De én kénytelen vagyok látni Ágoston Péter radikális profilját. A jóisten tudja, hanyadszor olvasom, böngészem a könyvét, és kénytelen vagyok ráeszmélni, akármilyen rosszul esik is a csalódás, hogy *ez nem tudomány, hanem inkább pornográfia*. Teljes pornográfia akkor volna, ha szentel egy fejezetet a zsidók nemi életének. Egy előkelő nagyváradi erős keresztény családnak a tagja, Bozóky vezérkari őrnagy nyilatkoztatta ki egy lovagias ügy alkalmából, miszerint *tiltakozik az ellen, hogy az ő családját egy olyan perverzitással gyanusitsák, mint az antiszemitizmus*, Nos, hát, ennek a perverzitásnak a fekete bibliája az Ágoston Péter könyve.

*

Ágoston Péter felfogása szerint Magyarország jövendője szempontjából csak a hitehagyott zsidónak van értéke. Hogy zsidó származásu ember egyáltalában hogyan lehet értékes, azt nem lehet megérteni az Ágoston szempontjából, noha ő nyiltan igazán nem vádol, csak éppen tudományosan pletykál, igazságot és ostobaságot vegyesen. Mivel igazságot keveset tud, a piszokban turkáló kéjérzetével tálalja föl a vérvádat és a többi ocsmányságokat abszolut zsidó sajátosságok gyanánt. Szépen osztályozta, kedvvel csoportositja, örömmel sorolja fel a „nevetséges“ vádakat, és mikor igy piaci kürtösévé lesz a zsidógyülöletnek, a hipokrizis hideg hangján megállapitja, hogy a zsidó hitványságok nem mind eredendő bünök, mások is okozói a zsidók némely hibájának.

Mivel okoskodása szerint a zsidók büneinek, szeparációjának egyedül a zsidó vallás az oka, kivánja Ágoston Péter, hogy a magyar-zsidók legyenek

hitehagyottak, vagy mint felekezetnélküliek éljenek ebben az országban, vagy kereszteltessék meg magukat, vagy házasodjanak össze keresztényekkel. Ez, amit Ágoston, a radikális szabadkőmüves, megoldásnak nevez: széditően megdöbbentő oktalanság.

1. Mert azt föltételezi, hogy a vallását, törvényeit fumigáló zsidó értékesebb, becsületesebb, mint aki ősi hitéhez ragaszkodik.

2. Mert elképzeli, hogy a szerinte minden bünökkel és gyalázatosságokkal terhelt zsidó egyszerre értékes emberanyaggá válik, mihelyt megpermetezi a pap a keresztvizzel.

3. Mert a fajnemesités tudományának semmibevevésével, minden alap nélkül fölteszi, hogy a magyar-zsidó keresztezés értékes individuumokat eredményez nagyban és kicsinyben.

4. Mert nem jut eszébe, hogy érző, gondolkozó, többé kevésbbé kulturás emberek, még ha egyfajtájuak, vagy egyvallásuak, akkor se párosodnak egy Ágoston Péter ideája szerint; ahoz pedig, hogy keresztény-magyar és zsidó-magyar házasságot kössön, az Ágoston által inspirált zsidó jóakarata nem elég. A legnagyobb akadály éppen az Ágoston által oly pikánsan kiszerkesztett antiszemitizmus.

5. Mert azt képzeli, hogy egy faj, amely szinte dacol a természettel, — hiszen túlélt nálánál fiatalabb fajokat, annyira virulens ma is, — most csak ugy szép szóra, csupa belátásból egyszerre megszünteti létezésének alapföltételét, lemondhat legjelentegesebb tulajdonságairól.

6. Mert nemcsak kulturellenes, hanem a legmagasabb szempontból is erkölcstelen, hiszen tömegesen kivánja szaporitani a hitetlen hivőket, a tudatos hamis esküvőket, és ezzel azt a keresztény morált fertőzi meg, amelyről mint fundamentumról beszél, noha maga még sem áll e keresztény morál alapján.

7. Korlátoltságában is reakciós, mert egyik élő felekezetet kijátssza a másik élő felekezet ellen és egy

beképzelt ember hatalmi önhittségével képzeli elvágni egy csapással egy ötezer éves kultura életerét.

*

A hitehagyott zsidónak szánta a legelőkelőbb szerepet Ágoston Péter, aki erkölcsileg és a jövendő szempontjából már értékes elemnek tartja a nemzsidó zsidót, vagy is azt, aki nem törődik a zsidó vallással, sem etikájával, sem ritusával. Az Ágoston értékelése magában hordja a felszinesen gondolkozó ember itéletének minden kritériumát.

Nézzük csak közelebbről meg a hitetlen zsidót. Mint városi ember, ruhájában, viselkedésében, beszédében hasonult a keresztény városi polgárhoz. A maga ünnepeit nem ismeri, a keresztény ünnepeket tartja, de fölényesen megmosolyogja. A hitét már régen elvesztette, uj hite, ideálja, vagy csak valamelyes nemes emberi törekvése nincsen, csak igen kis százaléknak. Tehát cinikus, bár világnézlete egyáltalában nincsen, mert még müveltséget nem szerzett Istene, mindene: az önérdek.

Cselekvésében nem korlátozza sem a saját adott szava, sem Isten, sem törvény, sem közmorál. *Előnyben van mindenki felett, aki valamiben hisz, mert mindenki kötve van cselekvéseiben valamihez.* Mosolyogva esküszik bármely bíróság előtt bármire, ha ezzel céljait előmozditja. Lelkiismerete nincsen, tehát nyugodtan csatlakozik minden mozgalomhoz, ha ezzel a saját érdekeit véli biztositani, vagyis ha a szövetség erkölcsi erejét a maga javára kihasználhatja. Rendkivül boldog, ha valaki kereszténynek nézi, ezért ott, ahol nem ismerik, adja az antiszemitát. Ha a zsidók segitségére van szüksége, akkor követeli az ő érdekében való szolidaritást, alapjában pedig sulyos, igazságtalan tehernek tekinti zsidó származását. Vallását egyelőre nem hagyja el, viszont egyre várja az alkalmat, hogy mikor teheti ezt meg a legnagyobb

anyagi haszon mellett Tehál a legnagyobb mértékben erkölcstelen.

Hangsulyozom, hogy van egy szerény kisebbség, amely mély lelki müveltséget szerzett, szent ideált teremtett magának, amelyért szive vérének minden cseppjével, minden ideegszálával küzd és önmagáról teljesen megfeledkezik. A többség azonban a társadalom fejlődése szempontjából nem jobb a parazitánál, emberileg pedig erkölcstelen.

A leghitványabbak azok, akik valamikor hit nélkül, a szigoru zsidó ritus szerint éltek, a vallás etikáját soha nem ismerték és kedvező körülmények között szilajon felrugják a régi Istent, aki az ő számukra csak kegyetlen rabszolgatartó volt.

Ezek nagyrészben benn maradnak a zsidóságban, a ritusból, amely ur volt fölöttük, szerszámot, fegyvert csinálnak, tulzott áhitatot és fanatikus hitet demonstrálva, hatalmukba keritik és kihasználják az igazi hivőket és ha érdekük ugy kivánja, végül gyalázatot is hoznak az egész vallásra

Tudni kell azt, hogy a kaftánosok között éppen ugy vannak Ágoston által becézett nemzsidó-zsidók, hitetlenek, mint a városi zsidók között. Tudomásul kell venni, hogy a kaftán csak népviselet, és az aki a füle mellett hosszu hajtincset hord és tartózkodik a sertéshus evésétől, még nem áll egészen bizonyosan a zsidó vallás erkölcsi alapján. Mert a tudós *Hilel* szerint ennek a vallásnak erkölcsi alapja kifejezhető egyetlen mondatban: *Ne kivánd másnak azt, amit nem kivánsz önmagadnak.*

Ilyen az ideál nélküli hitetlen ember, Ágoston Péter öröme, az ugynevezett nemzsidó zsidók többsége. Ez a tömeg kapacitálható arra, hogy fölvegye a keresztény vallást, de nem egészen ingyen. De akár bevonul a kereszténységbe, akár megmarad a zsidóságban, magával hordja az erkölcsi romlottság pestisét. *Benn a zsidóságban megöli a vallás erkölcsi tartalmát, trónusra ülteti a ritust, hogy elbutitsa, vakká tegye*

a tömeget, azután pedig tetszés szerint kihasználhassa a tömeg vallásos érzését.

Ha pedig teret kap és szabadon bitangolhat a polgári társadalomban, akkor ravasz, kegyetlen, kapzsi ellensége minden haladásnak, minden szabadságtörekvésnek, belemarkol minden zsebbe és tőkét csinál a maga javára a mások rajongásából.

Ez a rend, a maga erkölcstelen asszonyaival, félszüz leányaival, perverz fiaival, gyalázatot hoz arra a kisebbségre, amely uj hitet teremtett magának és a nemzet, az emberiség boldogabb jövendőjének áldozza egész életét.

Nem hiszem, hogy egyedül maradok a véleményemmel, de nagyon károsnak tartanám Magyarország jövendőjére, ha ez a tömeg nyomná rá bélyegét az oly nehezen kialakuló magyar városi polgárságra. Ismerem nagyon ezt a tömeget. *Benn a zsidóságban nemcsak a vakbuzgó ritus apostola, de hatalmi érdekből védője, támogatója, leplezője a bünöknek, aminthogy künn, a társadalomban megöl minden idealizmust.*

A zsidó hitetlen nem valami szeparált jelenség. *Testvére a hitetlen keresztény magyarnak, akivel teljesen azonos erkölcsi szinvonalon áll.* Amit a hit nélkül élő cinikus, önző zsidóról elmondottam, az teljes egészében vonatkozik az ideál nélkül élő keresztény magyarra is. Ez, aki minden erkölcsi alap nélkül él, öröklött jogának tekinti azt, hogy munka nélkül jól élhessen. Gyűlöl tehát mindenkit, aki munkája gyümölcseit élvezi, anélkül, hogy vele megosztaná.

A zsidó hitetleneknél aránytalanul hatalmasabb tömeget alkot, cégéresen kereszténynek hirdeti magát, belеül a keresztény intézmények zsiros stallumaiba, hit, meggyőződés nélkül templomozik, gyón és áldoz és közben feji a kereszténységet. A lányát beülteti jó hivatalba, a fiának megszerzi az összes ösztöndijakat, önmagának vezető szerepet követel a társadalomban, türelmi adót szed a zsidók gazdasági vállalkozásaitól, nyiltan anti-

szemita, de prémiumot követel magának azért, hogy lemond a zsidóevésről.

A tudás, a haladásra való törekvés a legnagyobb bűn az ő szemében, pohárköszöntőkben szereti a hazát, de nem hajlandó érte semmit sem áldozni. Se nyiltan, se titokban soha senkit nem segit.

Ez a hatalmas tömeg valóságos átka a magyar társadalomnak, a legvégzetesebb kerékkötője a haladásnak, mert nem csak megcsúfol minden nemes törekvést, de lerombolja hatalmával azt is, amit nagy, nemes elődök épitettek.

Ime az a tömeg, amelyből Ágoston Péter a renegátokat halászhatja és programmját megvalósithatja.

*

Vannak mások is. Teremtek a zsidóság öléből kiváló szellemek, hatalmas tehetségek, akik a maguk erejéből, kedvező körülmények között előkelő pozicióba értek, vagyon, hatalom, tekintély birtokába jutottak. És azután, mikor már mindent elértek, egyszerüen eldobták maguktól a terhes zsidóságot, leszakitották testükről, mint valami viseltes, piszkos ruhát. Nem tudom megállapitani, hogy ezeket a finánczseniket, tudósokat, müvészeket és irókat értékesebbé tette-e a keresztviz Magyarország számára?

Végül következnek azok a féltehetségek, akik könnyebb érvényesülésüksük érdekében kereszteltetik meg magukat. Nagy általánosságban itt sem következik be értékszaporodás a társadalomra és az államra nézve.

Sem a magyar államiság, sem a haladás érdekében nem tartom hasznosnak egyik vallásból a másikba való átlépést. A neofiták legtöbb esetben reakciósok és opportunusok. A vallása törvényeit megtartó zsidó apa gyászol, meghasogatja ruháit hamut hint a fejére és leül a földre, ha a gyermeke megkereszteltetti magát.

Én rosszul érzem magam, mert eszembe jut: Megint egy álruhás ember, akitől óvakodni kell, de szemmel is kell tartani, mert bizonyosan akar valamit.

Ez az álruhás ember az Ágoston Péter célja, diadala . . .

A kultura mai fejlődési fokán az emberek túlnyomó többségének még szüksége van a vallás ideologiájára. *Tüzzel vassal kell harcolni az ellen, aki ezt a szükségletet hatalmi érdekből kihasználja. De amig ez a szükséglet meg van, az, aki nem tud adni uj hitet, ne vegye el az emberektől a régi Istent.*

A magyar zsidó jövendője.

Ágoston Péter alapvető tévedése ott kezdődik, hogy elképzel valamit, egy problémát, kitalál erre a problémára egy megoldást és az egészet a legnagyobb lelki nyugalommal kinevezi tudománynak. Nincsen annyi önkritikája, amely először megállapitaná, hogy valóban létezik-e a probléma, agyának teremtő erejében való hite pedig annyira megingathatatlan, annyira bizik a saját maga csalhatatlanságában, mint egy abnormális, monomániás, vagy mondjuk cezaromániás, beteg ember. Csak ha ezt fölteszem, tudom megérteni az irónak érthetetlenül különös eljárását.

Ezért nem foglalkozom ama bünlajstrom megcáfolásával, melyet az iró a zsidókról összeállitott, nem szállok vele pörbe afelett, hogy a zsidóság faj-e, nemzet-e, rend-e, vagy csak felekezet. A zsidóság életével foglalkozó tudomány igen régen tul van azon a fejlődési fokon, amelynél Ágoston most is csak tétovázik, tehát erről nem érdemes vele vitázni, de nem is vagyok képviselője ennek a tudománynak.

Egyes, szinte kiabáló, nagy tévedésekre azonban rá kell mutatnom.

Ma nincsen Magyarországon sem kialakult, sem lappangó zsidó nemzetiségi kérdés és Ágostonnak sem lehet semmiféle tudományos alapja arra, hogy feltegye, miszerint a háboru után lesz nálunk zsidó nemzetiségi kérdés. Zsidó nemzetiségi kérdés csak olyan országban lehet, ahol a zsidók külön országrészekben, egy tömegben, jog nélkül, illetve szabadság nélkül élnek.

A zsidó öntudat hiánya.

Annak a naiv mesének a feltálalásával, hogy a világ összes zsidói szövetségben vannak egymással és igen sok komolytalan adattal szinte ráduplázza a néphitre, mely szerint a Rothschildok adják a pénzt a világ zsidóinak minden vállalkozásához, ezért sikerül a zsidónak minden.

A valóságban, a valláson kivül egyetlen nemzetközi kapocs fogja össze az egész világ zsidóságát: a szenvedés és a könyörületesség közössége. Egyéb kapocs nincsen a különböző nemzetek zsidói között. Nincsen zsidó nemzet és nincsen zsidó nemzetiség.

A nemzetiség létezése föltételezi a közös célt, a közös célnek alapja pedig a nemzeti öntudat. Ágoston Péternek nincsen tudomása arról a sajnálatos valóságról, hogy a magyar-zsidók 85 százalékát tudatosan nem köti semmi össze már az előtte élt második nemzedékkel. A magyar zsidók többsége magyarul beszél, a zsargont érti, de már nem beszéli, a zsidó nyelvet gyöngén olvassa, de egyáltalában nem érti és még csak meg sem fordul a fejében az a gondolat, hogy ő valamikor nemzetet alkotott, hogy neki ősei és hősei voltak. Ennélfogva természetes, hogy fogalma sincsen a zsidóság világhistóriai szerepéről, tehát arra sem gondolhat, hogy be van-e fejezve ez a szerep, vagy vannak-e még elérendő célok.

Ez a nagy többség minden héber betükkel nyomott könyvet imakönyvnek tart, nem képzeli el, hogy volt zsidó költészet, história, belül legendának véli, hogy egyszer Zsidóország is volt. A nagy többségnek Dávid király hitregebeli herosz, a Hagada, Eszter könyve és a biblia is körülbelül egyformán szent imakönyv, amit nem szabad a földre ejteni, mert ez bün.

Ezek az egyszerü, szegény emberek nem dominálnak sem az irodalomban, sem a politikában, sem

a kereskedelemben, olyan tudatlanok, olyan becsületesek, mint a környezetük. Nagyrészt egyik napról a másikra élnek. A maguk felfogása szerint többékevésbbé vallásosak, amennyiben életkörülményeik megengedik az ünnepi szabályok megtartását. Ugy ezek, mint akik már valamivel módosabbak, gyermekeiket már magasabb iskolákba is járatják, lelkükben még ma is viselik a gettóbeli zsidó sárga foltját. Szeretnek észrevétlenek maradni, mert tapasztalatból tudják, hogy ők kisebb jogu és nagyobb kötelességü polgárok. Jobban szeretik, ha nem szólitja meg őket senki, de nagyon megtisztelve érzik magukat, ha keresztény ember tisztességes hangon beszél velük. Kényszerüségből gyávák, kényszerűségből opportunusok, mert a hatalom mégis csak megvédi őket a legvégső esetben.

A nagy ünnepek alkalmával ezek töltik meg a templomokat és mert Ágoston Péter valószinüleg nem egyszer látta kiözönleni őket hatalmas tömegekben a templomokból, látta ilyenkor a bezárt üzleteket és hirtelen, felületesen mindjárt meg is alkotta itéletét a zsidók szövetségéről, hatalmáról és céltudatos szervezetéről.

Ha ezek a fajtájukat, multjukat, kulturhistóriájukat nem ismerő zsidók szorgalmukkal, tehetségükkel foglalkozási körükben bizonyos foku tekintélyt szereznek is, és kijutnak ezen a réven a fórumra, ahol alkalomadtán hangosan is beszélnek, *a belső sárga foltot azért csak viselik.*

Egészen becsületes emberek, akik soha senkinek sem ártottak életükben, szereztek általános müveltséget, fiaikat és lányaikat főiskolákba járatják, még a rituális törvények szerint étkeznek, de csak a nagyobb űnnepek alkalmával imádkoznak és járnak a templomba — *nem szeretik, ha szó esik a magyar zsidó zsidóságáról.* Nem szeretik, sőt a zsidóság ellenségének tartják azt a zsidót, aki a hatalmonlévőkkel szembe mer szállani. Minden pörben keresik, hogy

melyik vádlott zsidó, melyik nem az és nyögik a zsidóra esetleg hátrányos ítélet sulyát, mert féltik azt a nehezen elért kispolgári poziciót, amelyet drágán szereztek meg.

Ez a zsidó, bár tizszerannyit áldozott hazafias, háborus célokra, mint a vele egy anyagi helyzetben levő keresztény polgártársa, bár egy fia már elesett a hazáért, bár mind a két lánya a háboru eleje óta önkéntes ápolónő, a felesége egyetlen ruhát sem csináltatott már harmadik éve és még a szájától is elvonta a falatot, hogy minél többet adhasson a beteg, sebesült katonáknak, a városon át menekülő erdélyieknek, ez a zsidó, akinek a lelkében halvány utópiaként sem él az a gondolat, hogy valamikor Zsidóország polgára lehessen, *ez a zsidó a lelkén még mindig hordja a sárga foltot és még nem szabadult ki a lelki gettóból.* Még mindig fél.

Szerencsére vannak jócskán kivételek is. A zsidó ipari munkást a szociáldemokrata munkásmozgalom emberré tette, és a zsidó polgári osztályban is van egy vékony réteg, amely mélységes, igazán nagy műveltséget szerzett, hivője és hirdetője egy, a vallások ideologiájától mentes, polgári erkölcsnek, amely mellett a maga életével is tanuságot tesz. Egy ilyen kis tábor vallotta vezéréül eddig Ágoston Pétert, aki most a zsidókról irott könyvében ügyesen visszahelyezkedett a keresztény vallás erkölcsi fundamentumára.

Ez a tábor, amelyben háboritatlan harmoniában vannak együtt keresztény és zsidó magyarok, az Ágoston-féle könyv megjelenése következtében, egy magyar városban hirtelen vezér nélkül maradt, ez azonban csak időleges erőveszteség, nem pedig a fiatal magyar polgári radikálizmus bukása. Megingathatatlan az a hitem, hogy a magyar zsidóság, a mi történeti hagyományunkhoz hiven, egyre nagyobb számban fogja küldeni fiait az emberiség uj, megnemesedett ideáljai fáklyavivőinek sorába.

Aki a magyar zsidóságot csak valamennyire ismeri, igazságosnak fogja találni ezt a jellemzést. De hogy mennyire kézzelfogható megfigyelésem realitása, erre nézve döntő bizonyitékkal is szolgálhatok.

A józan pszihologos megérthetetlennek tartja, hogy mikor valóban nagy zsidó tehetségek eljutnak arra a polcra, amely a a mi magyar társadalmunkban az érvényesülés tetőpontját jelenti, mikor a finánczseni udvari tanácsos, az orvostanár tagja a főrendiháznak, oszlopa az Akadémiának, a színész miniszterelnöki fizetést kap, az irónak már félmilliós vagyona van — akkor kereszteltetni meg magát és lesz nagy előszeretettel református. Pedig ennek a folyton ismétlődő jelenségnek is igen egyszerű a magyarázata: *Ezek a zseniális emberek, akik már kétségen felül bebizonyitották, hogy korszakot alkotó munkásai a magyar kulturának, a hatalom, tekintély és vagyon irigyelt teljes birtokában, belül még mindig hordják a gettóbeli zsidó sárga foltját.*

Lidércként ült a lelkükön a gettó, az öröklött, eltitkolt félelem és ugy érezték, hogy nem *egyenrangu* magyarok a rabszolga-ivadék Nagy Gábor református vallásu favágóval: ha meg nem kereszteltetik magukat.

Több érvet nem kell fölsorolnom annak bizonyitására, hogy a magyarországi zsidók többsége nem öntudatos zsidó. Tehát rossz uton jár Ágoston Péter, mikor nálunk egy zsidó nemzetiségtől tart és ennek kialakulását megelőzendő, ajánlja, hogy mi, gondolkozó magyar zsidók, hagyjuk el hitünket.

Attól fél az iró, hogy a világháboru befejezése után százezrével fog beözönleni Magyarországba a kulturátlan orosz zsidó, veszélybe sodorja a nehezen fölépitett magyar nemzeti kulturát. Eltekintünk attól, hogy Ágoston nem volt egészen mostanig ilyen aggodalmaskodója a nemzeti kulturánknak, mert ez mellékes dolog. De ne féljen Ágoston a beözönlő orosz zsidótól, mert az orosz zsidó nem hagyja el

hazáját, még ha kancsukával akarják is kiverni. Tudjuk nagyon jól, hogy nagy anyagi ereje dacára mily csekély eredményeket ért el az a törekvés, hogy az elnyomott orosz zsidókat Palesztinában vagy Argentiniában letelepitsék. Mert az orosz zsidó ragaszkodik az orosz földhöz, amely kegyetlen hozzá. Sokan beszélgettünk itt fogoly orosz zsidó katonákkal, megkérdeztük tőlük, hogy nem akarnának-e a háboru után itt maradni, nálunk? Elképedt csudálkozással felelték valamennyien, hogy nem. Mert abszurdnak találják azt a gondolatot is, hogy ők, ha tetszésükre lesz bizva, máshol éljenek, mint Oroszországban.

Bármennyire ellentétben is álljon az elméletekkel, be kell ismerni, hogy zsidó nacionalizmus nincsen, kilátás sincs arra, hogy lesz, tehát sem az Ágoston-féle probléma, sem a megoldása nem aktuális.

A zsidóhitü magyar.

Magyarországon a zsidók számára egy külön jövendőt, egy külön sorsot nem tudok elképzelni. A zsidóvallásu munkás és polgár sorsa csak ugy fog kialakulni, mint az ugyanazon osztálybeli keresztény magyaroké. Tehát csak közös jövendőnk van, *csak magyar jövendőnk lehet ezen a földön.*

És itt aztán egészen felüti fejét egy nagy probléma, amellyel föltétlenül foglalkozni kell a háboru után. A probléma a következő:

Hogyan teheti meg a zsidóvallásu magyar az uj, szabad, polgári Magyarország elérése érdekében a legnagyobb szolgálatot? Hogyan lehetne a zsidó ötletességgel, agilitással, szervező erővel, nagy felfogó-képességgel, lelkesedéssel, fantáziával, kitartással és a realitás iránt való érzékkel úgy fűteni a nemzeti kultura kohóját, hogy minden fütőanyag felhasználtassék és semmi kárba ne vesszen.

Hitem szerint, amit dehogy is mernék tudo-

mányként föltálalni, az ötezeréves kulturával kiválasztott tömeg ezt a hozzámért, magas igényü munkát csak akkor végezheti el becsülettel, ha végre egész tömegében ráeszmél a maga kulturájára és ezzel kiszabadul a lelki-gettóból, amely mindezideig lehetetlenné tette, hogy önmagát szabad polgárrá emancipálja.

Kell, hogy a magyar zsidó természetszerüen egyenrangu előkelőségnek tekintse magát a magyar kereszténnyel. Viszont ennek a főkritériuma az, hogy a magyar zsidónak legyen bátorsága hozzá, hogy megismerkedjék fajtájának multjával és végül ismerje meg önmagát is.

A zsidó vallási nevelés szervezetlensége és primitivitása azt célozta, hogy mindenáron nem emberré, hanem jámborrá legyen a zsidó. Ennek meg kell változnia, mert a jámborság maga csak egy lapos negativum. A mult ismeretével, a mai ember megváltozott igényeinek elfogadásával lehet csak megtalálni a jövendő kulcsát.

Ez igy leirva csak hangzatos frázisnak látszik, pedig tulajdonképpen egy nagyon megszivlelni való realitás. Ismernem kell azt a munkát, amelyet elődeim elvégeztek, másképpen nem tudom eredményesen folytatni.

A magyar-zsidók többsége, mint e fejezetben kifejtettem, nincsen tudatában a zsidóság világtörténeti jelentőségü multjának. Nem ismeri általában senki az apja nagyapját, sem a nevét, sem a foglalkozását, sem a jellemét nem ismeri, még csak egy mondást, egy jelenetet, egy tréfát sem örökölt tőle. Nincsenek meg azok a láncszemek, amelyek összekötik a multtal, amely multról a leghalványabb fogalmai vannak. Nem ismeri a zsidó müvelődéstörténetet, megundorodott a nyelvtől, amellyel gyermekkorában kinozták, nem ismeri a megmaradt szellemi kincseket, nincsen fogalma a kétezeréves útról, amelynek Magyarországon már vége szakadt. Természetesen azt sem tudja,

hogy a számüzetés vérrel és könnyekkel öntözött országútjain, a sötét évezredek alatt hogyan szántotta fel a zsidó Európa földjét a haladás ekéjével.

Mert a magyar-zsidók 85 százalékának erről semmi tudomása sincsen, mert még azt sem tudja, hogy az ő fajtájában kétezer év óta nincsen analfabéta, nem lehet belőle ezen a földön embernyi-ember, mert az ismeretlen ősök érdemei nem keményitik meg sem a gerincét, sem a beszédének hangját. *Nem tud megállani egyenesen, öntudatosan ezen a földön, ágról-szakadtnak érzi magát, különösen ha a nagyapjára gondol, aki rendszerint egy Máramaros felől érkezett batyus-zsidó. Ez az egyetlen ismert, szomoru ős elzárja nemcsak visszafelé, hanem előre is a kilátást és benn tartja unokáját az elnyomótól való kétezeréves félelem lelki gettójában.*

Tudnom, ismernem kell fajtám, nemzetségem történetét, hogy megismerhessem magamat. Rá kell eszmélnem arra, hogy ki vagyok, miből vagyok összetéve. Tudnom kell, hogy milyen értékes és milyen értéktelen, hitvány tulajdonságokat örököltem őseimtől, mert ha ezzel nem jövök tisztába, akkor nem tudom mennyiben lehet értékesiteni magamat a magyarság kulturája, boldogabb jövendője érdekében. Különös kötelességem ez, ha vezető szerepre érzem magamat kiválasztottnak. Kell, hogy magammal szemben legyenek a legnagyobb igényeim, kell, hogy utánam a többi zsidóktól követeljem a legnehezebb munkát. Kell, hogy saját magamban és a magam fajtájában üldözzem a legszigorubban a hitványságot, és mert a történelem tanusága szerint valóban kiválasztottak, arisztokraták vagyunk, kell, hogy a magyar élet jövendőjébe beleforrva, csudát is müveljünk.

Ez jelenti majd a gettóból való szabadulást, a teljes emancipációt.

Ki a földekre!

Minden embernek, aki a közpályán vezető szerepet kiván játszani, reformálnia kell önmagát. Mérleget kell csinálnia, mert máskülömben nem lehet becsületes, vezető munkása a nagy vérveszteségen keresztülment nemzet jövendőjének. Hogy a magyar zsidó a köz javára értékesithesse minden nagy tehetségét, először zsidó kulturát szerez magának, hogy ettől, mint Anteus a Földtől, erőt kapjon a gettóból való kiszabadulásra, az öntudatra, a munkára.

Szükség van erre a kulturára azért is, hogy föl lehessen venni mindennemü klerikálizmus ellen a harcot. Ismernünk kell a multat, hogy eredménnyel küzdhessünk azok ellen, akik tájékozatlanságunkra épitve, elsikkasztják a vallás erkölcsi alapját, fegyvert csinálnak a meghamisitott históriából, a dogmából és a babonából, és szerintük az Úristentől nyert megbizatásuk alapján, saját érdeküknek, hatalmi céljaiknak megfelelőleg akarják vezetni a tömeget.

Ilyen nehéz, terhes előkészület után kell hozzáfognia a zsidóhitü magyarnak az uj munkához. Beismerem, hogy ez a vállalkozás kissé romantikus, tehát nem szerepelhetne Ágoston könyvének második kiadásában, mert nem igazolja az ő elméletét a zsidó tulajdonságokról. *De nem szégyenkezem miatta,* mert inkább tartom szégyenletesnek azt, hogy én, aki ismerem a magyar, svéd, norvég, dán, finn, izlandi, német, francia kulturát és haszonnal forgathatom ennek a kulturának irott dokumentumait, aki tisztában vagyok a görögökkel, rómaiakkal és a história egyéb elmult népeivel, szinte közeli ismeretségbe kerültem az egyiptomi Aménemhákkal — ne tudjak semmit a zsidóság multjáról, noha a zsidóságból származom!

A mi jövendőnk.

Még akik a legelfogultabbak a magyar zsidósággal szemben, azok is természetesnek fogják tartani

az elmondottak után, ha jelentékeny szerepet szánok a zsidóságnak Uj-Magyarország fölépitésében. Programmomról nem hirdetem, hogy a csalhatatlan tudományosság fundamentumán épült fel, azt sem állitom, hogy könnyen megvalósitható, mert az apostolok ezreire van szükség, hogy az ige testté váljon.

A tanulni szerető, elfogulatlan szemlélő figyelmével kisértem a magyarországi szociáldemokrácia munkáját, amely az ipari Németországból kölcsönvett minta után megcsinálta a földmüvelő Magyarországban a szakszervezeteket, a városi szocializmust. Öröm mel ismerem el, hogy igen jelentős eredményekkel dicsekedhetik az ipari munkás müveltségének emelése, emberi öntudatának, anyagi állapotának, egészségügyi helyzetének védelme körül. A magyar munkásság többségének érdekében azonban nem tudott semmit sem tenni.

Ennél aránytalanul kisebb eredményt tudott elérni a fiatal magyar polgári radikalizmus, amely ugyan nem órabér-emeléssel, hanem könyvekkel és ujságcikkekel akart lenditeni a magyar kulturán.

Ezekre a mozgalmakra szükség van, de akár mekkorára nőnek, nem jelentenek egyetemes megoldást, *mert nem a városok népe teszi Magyarországot, hanem a föld elmaradt népe.*

A föld népe, a magyar paraszt áldozott ebben a világháboruban a legtöbbet, a kasza-kapa százezrei maradtak árván. Mintha ez volna az igazi probléma: Ne maradjon ugaron a magyar föld egyetlen darabkája se, teremjen többet, jobbat ez a föld!

A városok szakegyleteiből, gyüléseiből, kávéházaiból beszédekkel és röpiratokkal nem lehet megtanitani a magyar földmüvelőt a többtermelésre, a belterjes gazdálkodásra, fajnemesitésre, termelő szövetkezetek létesitésére. Könyv, prédikáció, ujságcikk keveset segit.

De ha volna egy pár ezer olyan fiatal müvelt magyar polgár, aki lelkével át tudná fogni ennek a

gondolatnak a perspektiváját, le tudna mondani a városi kultura adta kényelemről és elmenne ki a földre parasztnak, ez a pár ezer ember ugyan azt a szolgálatot tenné a nemzetnek, mint az első honfoglalók.

Finnország és Oroszország forradalmi ifjuságának tekintélyes részében meg volt erre nem csak a lelkesedés és akarat, hanem a kitartás is. Dán és Svédország ifjusága szintén elvégezte ezt a munkát. Népfőiskolákon megtanulta a racionális földmüvelést és állattenyésztést, kiment a földre parasztnak és a saját példájával megtanitotta a népet a modern földmüvelésre. Az orosz ifjuság ötven esztendő alatt érte el ezt az eredményt, Finnországban szintén ennyi időbe került a munka, de az eredmény még nagyobb lett, megkoronázta a hatalmas termelő és fogyasztási szövetkezeti élet. Hogy mi történt Svédország déli részében és Dániában ezen a téren, azt pár év előtt már ismertettem.

Statisztikát, számadatokat nem sorolhatok fel, mert e pillanatban nem állanak rendelkezésemre, ezért talán a felhozott példák dacára is jámbor utópiának tetszik ez a gondolat.

E terv megvalósitásában döntő szerepe volna az öntudatra ébredt, hazájáért már vérzett magyar-zsidónak, aki mindent meg tud tanulni, amit akar, aki tehát megkivánja mutatni, hogyan lehet ezt a magyar földet valóban hasonlatossá tenni ahoz a tejjel-mézzel folyó Kanaánhoz, amelybe Mózes vezette el népét a faraók rabságából.

Abszurdnak, természetellenesnek és talán lehetetlennek is tetszik ezt a terv, különösen a földtől már kétévezred óta elszakadt magyar-zsidóval kapcsolatban. De csak annak szemében, aki nem tudja, hogy a zsidó a maga idejében a legracionálisabb földmüvelő nép volt, nem is tekintve azt, hogy menynyire ragaszkodott a földhöz. Az Ótestamentom intézményesen rendelkezik arról, hogy a földet ne le-

hessen végleg eladni, negyvenkilenc év után visszaszáll a föld az eredeti birtokos tulajdonába. Mózes törvényei megtiltják a föld kizsákmányolását is, amennyiben biztositják a föld békéjét a hetedik esztendőben. A zsidó vallásnak a földre vonatkozó törvényeivel és parancsaival fölösleges foglalkoznom, mert ezek remélhetőleg közismertek, és a mai zsidónak a föld felé gravitálására vonatkozólag nem bizonyitó érvek. Köztudomásu, hogy a régi Zsidóországban a lakosság csaknem kizárólag földmüveléssel foglalkozott, a babyloniak és föniciaiak voltak Judea kalmárai.

De az már kétségtelen valóság, hogy a magyarzsidó, ugy is mint bérlő, ugy is mint ispán kitünően bevált. Noha egy csekély százaléktól eltekintve, mindig csak a másén gazdálkodik, aránytalanul nagyobb eredményeket ér el, mint a nem zsidó birtokos, vagy bérlő. Mert a magyar-zsidó szivesen tanul, nem huzódozik az ujitásoktól, még ha ezek kockázatos befektetéseket igényelnek. Mit tudna csinálni a magyarzsidó a földből, ha arra gondolhatna, *hogy unokái is élvezni fogják az ő földjének jobb termését; az ő agrármunkájának a gyümölcsét.*

Nem kizsákmányolója, hanem rajongó szerelmese volna a földnek.

Arra volna tehát szükség, hogy nyaranta egész csomó népfőiskolában elméleti és gyakorlati tudást szerezzenek azok, akik a magyarság jövendőjéért nem csak lelkesedni tudnak, hanem dolgozni és áldozni is akarnak. Ezek megtanulnák, hogyan kell a földet müvelni, hogyan kell belterjesen gazdálkodni, hogyan lehet az állattenyésztést kifejleszteni, hogyan lehet termelőszövetkezetekkel behálózni az egész országot.

A városról, a város adta kényelemről persze le kell mondani, mert ha a Pilvax-kávéházban fel is lehetett szabaditani a magyar sajtót, a magyar földet termékenyebbé tenni sem kávéházból, sem szakegyletből, sem Galilei-körből nem lehet.

Ez a forradalmi gondolat vár elsősorban megvalósitásra a háboru után. Mert valamennyien forradalmár apostolok azok, akik erre a nagy, nemes feladatra vállalkoznak. Hogy a terv nem megvalósithatatlan, bizonyiték rá az orosz radikális egyetemi ifjuság, amely egy félszázadon át tartó, fáradhatatlan munkával teljes eredményt ért el. A zabolátlanabb temperamentumuak a városokban maradtak, izgattak, lázitottak, merényleteket követtek el, lecsukatták, Szibériába számüzették, kivégeztették magukat, hogy magukra vonják a hatalom figyelmét. A többség pedig elment parasztnak az orosz nép közé. Igy történt ez Finnországban is, amely éppen ennek a mozgalomnak köszönheti, hogy ma, az orosz elnyomatás dacára egyike Európa legmüveltebb, leggazdagabb országainak.

Rosiöt, aki ennek a mozgalomnak első apostola volt Svédországban, mikor ötvenéves korában egy földbirtokkal ajándékozták meg honfitársai, a nemzet legnagyobb jótevőjének nevezték.

Hitem szerint az uj honfoglalás munkájában érvényesithetné legjobban a magyar zsidó a maga legértékesebb tulajdonságait. A városi embernek a földre való kivonulása, a magyar földmüvelő emelkedő kulturája, künn termelő, benn a városban fogyasztó szövetkezetek létesitése, közel hozná a falut a városhoz és megszüntetné az ellentéteket. De meg volna oldva ezzel az Ágoston Péter által annyira rettegett galiciai vagy orosz zsidó problémája is. Aki ide, ebbe az országba galiciai vagy bukovinai zsidó jön, annak kapát kell adni a kezébe. Ha akar és tud dolgozni, akkor maradhat, ha nem akar dolgozni, akkor nyomban visszaküldjük a hazájába.

Ez az utópisztikusnak látszó gondolat sokkal közelebb fekszik a valósághoz, semmint az ember első percben gondolja. Kétségtelen, hogy az állam a háboru okozta nagy adósságait — a hadikölcsön-milliárdokat is — csak akkor tudja fizetni, ha bekövetkezik

a földadóreform. Aránytalanul nagyobb adót a magyar föld a jelenlegi birtokpolitika mellett nem tud fizetni. Föltétlenül bekövetkezik tehát földbirtokpolitikánk reformja, még pedig olyanképpen, hogy a nép maga, tehát a magyar népben a zsidóság is, hozzájuthasson a föld birtoklásához.

Nem a kikeresztelkedés, hanem a városból a magyar földre való hivonulás fogja egységben tökéletesen beleforrasztani a magyar nemzetbe a zsidóságot. Hitem szerint ez a nagy és komoly kötelesség vár a magyar zsidóra.

De ez az egész a haladó, fejlődő magyarság útjának egy stációja. Ez a mi útunk iránya, mert a magyar zsidónak ezen a földön sem más útja, sem más célja nem lehet, mint a többi, nem zsidó magyaroknak.

Utóirat.

Míg ez a kis füzet megíródott, az Ágoston Péter könyvével foglalkozó egész csomó irás jelent meg a napisajtóban Nagyváradon és máshol. Minden oldalról, minden táborból az elcsudálkozás, megdöbbenés, a csalódottság hangja hallatszott ki. Tudósok és laikusok, zsidók és keresztények meglepő egyértelműséggel állapitották meg a könyv tudománytalanságát, alantas tendenciáját és menthetetlen logikátlanságát. Sehonnan, még az iró elvbarátai vagy tisztelői részéről sem emelkedett fel egyetlen hang se az Ágoston Péter védelmére. Nem tudom, hogy a könyv miatt szégyenkeznek-e, vagy pedig az embert ejtették el? Csak azt veszem tudomásul, hogy Ágoston Péter, miután sokszorosan leleplezték és lecáfolták, az önhitt ember veszedelmes konokságával kijelenti, hogy ma élő ember, akármilyen bölcs és tudós, nem hivatott az ő müvének megbirálására. Felette csak a jövendő itélkezhetik.

Sajnálattal ismerem be, hogy sulyos hibát követtem el, mikor egészen komolyan vettem az Ágoston Péter könyvét. Mentségemül azt hozom fel, hogy a munka a Nagyváradi Társadalomtudományi Társaság kiadványaként jelent meg és nem gondolhattam, hogy ez a Társaság mit sem tud a kiadványról. *A. S.*

DS 135 H9A6
Antal, Sándor
A magyar zsidóság jövendője

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 15 04 10 13 010 6